

Událostné dění a „budost“

Patočka jeden svůj text (*Intelligence a opozice*, in: *O smysl dneška*) začíná – ovšem jen v souvislosti s dějinami – připomenutím údivu, s nímž se stáváme „vždy znovu svědky věcí nepředvídaných, neslýchaných“ (6727, s. 5). Patočka ovšem nemá v úmyslu jít tak daleko, že by od neslýchaného přešel až k neslyšitelnému a od nepředvídaného k nepředvídatelnému. To je zřejmé z toho, jak potom pokračuje: i když prý pokaždé, kdy k něčemu takovému dojde, „přicházejí posléze vždy rozbory, které nás naučí rozumět oněm dějům a dokazují, že pro toho, kdo by byl schopen hlubšího pohledu, nebyly věci nepochopitelné“, přece jen „ve věcech dějin je náš hlubší pohled pořád ještě tím, co pokulhává za skutečností“ (tamtéž). Patočka svou formulací naznačuje možnost, že časem bychom svůj pohled na dějiny mohli prohloubit natolik, že by naše porozumění už nemuselo pokulhávat za skutečností, ale že by bylo schopno dokonce i v dějinách ty skutečnosti, k nimž ještě ani nedošlo, předvídat. – Tento myšlenkový přístup ke skutečnostem dějinným je ovšem pozůstatkem novověkého přírodovědeckého přístupu. Právě proto nemůže být dostatečně (tj. dost do hloubky) zpochybněn na půdě uvažování o dějinách, ale musí být kriticky přezkoumán právě na půdě přírodovědy, a vlastně ani to nikoli v této omezené, redukované formě, ale v největší obecnosti, tj. v rámci filosofických analýz, týkajících se především tzv. „pravých“ událostí a povahy té jejich složky (event. složek), k nimž aktuálně ještě nedošlo, protože konkrétní událost se ještě děje a nedospěla ke svému konci a snad „cíli“. Zásadní otázka tedy zní: je možné položit naprosto obecně otázku, zda je už na počátku (pravé) události celý další průběh natolik determinován, že je zcela předvídatelný? A dojde-li přece ke změnám oproti očekávanému průběhu, lze to vždy dodatečně pochopit jako způsobené něčím, co jsme původně sice neznali, ale co se ex post přece jen ukáže jako zjistitelné a započitatelné, takže vysvětlující? (Lze to ještě rozdělit na dvě otázky: má jakákoli, třeba i „infinitezimální“ kontingence místo a funkci v průběhu pravé události, tj. po jejím začátku, anebo místo a funkci kontingence vyloučíme vůbec nebo připustíme pouze pro sám počátek události?)

(Písek, 070607-1.)